

עשרים אלף ניתוחי עיניים

עבודתו כרופא וכמרצה בלחץ חו"גים גרמניים אנטישמיים באוניברסיטה הגרמנית.

בשנת 1941 הוכנס פרופ' שטיין למחנה-ריכוז הנאצי טרויאנשטט. בתום המלחמה מקבל הוא את ההצעה להקים מחלקת עיניים ב"בית-חולים מחוץ חדש בצ'כיה". ב-1948 מגיעה אליו הזמנה מלונדון לעבוד במכון אוניברסיטאי שם. אך באותה עת מגיעה אליו גם הצעה אחרת, מפרופ' חיים שיבא ז"ל — לעמוד בראש מחלקת העיניים של בית-החולים "תל השומר". הן אפשרות השניה קוסמת לו יותר, אם כי הוא רחוק מציונות. הקומר-ניסטים שעלו בינתיים לשלטון ב"פראג הבטיחו לו הרים וגבעות. ב-1949 מגיע פרופ' שטיין לארץ. מאז הביגורפיה שלו "משעממת": 24 שנות ניהול מחלקת העיניים של "תל השומר", ובשנים האחרונות גם ראשות החוג לאופתאלמולוגיה בבית-הספר הרפואי של אוניברסיטת תל-אביב.

פגשתי באחד מימי שבוע זה, בשעה מוקדמת בבוקר, שאלתי: מה התכונות העיקריות, הנדרשות ממנתח-עיניים?

השיב: "א. קור-רוח ושיקול-דעת; ב. שתי ידיים ימניות; ג. ראייה טובה".

פרופ' שטיין עוסק גם במחקר. "ביסודו של דבר — וזה גם הרושם שם המתקבל משיחות עם העובדים במחיצתו — הריהו רופא-מנתח בכל רמ"ח איבריו, והישגיו המחקריים הם בעיקר בתחום פיתוח הטכניקה הניתוחית. בין השאר הוא הראשון בארץ, שעשה השתלת קרנית, שכיום היא בבחינת ניתוח שיגרתית למדי; ואילולא התנגדות החוגים הדתיים לניתוח גופות, יכר לו ההשתלות האלה להיות נפוצות עוד הרבה יותר. פרופ' שטיין גם קובל על מיעוט האנשים בארץ, המצוים את קרניות עיניהם לבתי-חולים. בתכניתו להקים בנק לקרניות, שבו אפשר יהיה לשמר קרניות שנלקחו ממתים עד לחצי שנה, עם זאת מרוצה פרופ' שטיין מרמת רפואת-העיניים בארץ. רופאי העיניים בישראל — ואין הדברים אמורים במחלקתו דווקא — הצליחו להדביר לחלוטין מחלות-עיניים גורמות בקרב העולים מארצות המזרח, כמו הגרענת; בשנים האחרונות מתנהלת בהצלחה גם המלחמה נגד מחלת היפרדות הרשתית ונגד הגלאוקומה (לחץ-יתר תת-עין), הפוגעת באחוז וחצי לערך מן האוכלוסיה מעל לגיל 40, הודות לבדיקות רוטיניות של ה"מועמדים" למחלות אלה ואיתורם בשלב מוקדם מאד.

מספר רופאי-העיניים בארץ הוא 200 בערך, ולדעתו של פרופ' שטיין זהו מספר מניח את הדעת. ואשר לרמה: "חולי-עיניים בישראל אין להם מה לנסוע לחו"ל. כיום יכיר לים הם לקבל בארץ את הטיפול הטוב ביותר".

הראיון מסתיים. פרופ' שטיין ממחר להדרת-הניתוח. בטרם לכתי הוא זורק לעברי: "במחלקתי עשינו עד כה 25 אלף ניתוחים, מזה עשיתי אני 70% עד 80%, כלומר קרוב ל-20 אלף".

אני נדהם. פרופ' שטיין מנסה אמנם להרגיע אותי באמרו, כי ניהול תוח בעיניים נמשך בדרך-כלל רק דקות ספורות, לכל היותר שעה וחצי. אבל, בכל-זאת — 20 אלף ניתוחים!

מחלקת העיניים במרכז הרפואי ע"ש שיבא יצא לה מוניטין בישראל ומחוצה לה. באים אליה חרלים מכל קצות הארץ וגם מארצות אחרות. בעיקר מפרס ומתורכיה, אבל גם מאירופה ואפילו מארצות הברית. וכרגיל במקרים כאלה, ה'מוניטין של המחלקה הם בזכות ה'עומד בראשה, — בלי שנרצה להפחית כהוא-זה מערכם של שאר רופאי המחלקה.

פרופ' ריקארד שטיין

פרופ' ריקארד שטיין זכה לקבל את פרס ישראל ברפואה לשנת תשל"ג, השנה ה-25 למדינת ישראל, בהיותו בן 75. לא כפנסיונר, לא בזכות הישגי עבר. כמנהגו מזה קרוב ל-40 שנה, עוד מאז היותו רופא בפראג, משכים הוא מדי בוקר ומגיע לעבודתו לפני 7.30, ער שה בבית-החולים עד שעה 3, מקבל חולים בביתו בשעות אחה"צ, ובערב, ועד שעה מאוחרת בלילה, קורא הוא ספרות מקצועית. בשבתות עורך הוא סיור אצל החולים המאושפזים במחלקתו. לחופשות הוא ממעט לצאת. חיי חברה — כמעט שאין.

משקפיים אין הוא מרכיב (המקצוע מחייב כביכול...), וידידיו אינן רועדות בהחזיקו באיזמל העדין. משום בחינה, גם לא מבחינת מראה, אי-אפשר "לתת" לו 75 שנים. "הוא גאון במקצועו", אומר עליו אחד מעוזריו הקרובים. "יש לו שתי ידיים ימניות ומוח של מחשב. אבל עיקר גדולתו — התמדתו. הוא נתון כל-כולו למקצועו. כשגודע לו על קבלת הפרס, התייחס לכך קצת בלעג. שום פרס אינו שקול כנגד השמחה שהוא חש, כאשר מצליח הוא להציל עינו של אדם. אין הוא מבדיל בין חולים עשירים ועניים, בין "נכבדים" ובין "פשוטי עם".

"הוא קפדן בצורה מדהימה, יקח לעילא ולעילא. הוא מסוגל לעשות ניתוח ממושך ומסובך, וכאשר ב"סופו הוא מגלה פגם קל שבקלים, ששום רופא אחר לא היה מגלה אותו, יעשה עוד פעם את הניתוח, מהתחלה. הוא דורש מן האחרים וגם מעצמו, לעולם לא תשמע מפיו שבחים. אבל הוא גם אינו טופח לעצמו על השכם. הוא בעל ביקורת עצמית עצומה".

הצעות מלונדון ומישראל

ריקארד שטיין נולד בשנת 1898 באחוזה כפרית, נחלת אבותיו ואבות-אבותיו, בצ'כיה, לא הרחק מפראג. ב-1926 קיבל תואר דוקטור מטעם האוניברסיטה הגרמנית בפראג והתחיל להתמחות באופתאלמולוגיה בבית-החולים העיניים וריי

עשרים אלף ניתוחי עיניים

עבודתו כרופא וכמרצה בלחץ חר"גים גרמניים אנטישמיים באוניברסיטה הגרמנית.

בשנת 1941 הוכנס פרופ' שטיין למחנה-ריכוז הנאצי טרויאנשטט. בתום המלחמה מקבל הוא את ההצעה להקים מחלקת עיניים ב"בית-חולים מחוזי חדש בצ'כיה."

ב-1948 מגיעה אליו הזמנה מלונדון לשוב לעבוד במכון אוניברסיטאי שם. אך באותה עת מגיעה אליו גם הצעה אחרת, מפרופ' חיים שיבא ז"ל — לעמוד בראש מחלקת העיניים של בית-החולים "תל השומר". הן אפשרות השניה קוסמת לו יותר, אם כי הוא רחוק מציונות. הקומרניסטים שעלו בינתיים לשלטון ב"פראג הבטיחו לו הרים וגבעות.

ב-1949 מגיע פרופ' שטיין לארץ. מאז הביורפיה שלו "משעממת": 24 שנות ניהול מחלקת העיניים של "תל השומר", ובשנים האחרונות גם ראשות החוג לאופתאלמולוגיה בבית-הספר "רפואה של אוניברסיטת תל-אביב."

פגשתי באחד מימי שבוועד זה, בשעה מוקדמת בבוקר. שאלתי: מה התכונות העיקריות, הנדרשות ממנתח-עיניים? השיב: א. קור-רוח ושיקולי-דעת; ב. שתי ידיים ימניות; ג. ראייה טובה.

פרופ' שטיין עוסק גם במחקר. ביסודו של דבר — וזה גם הרושם המתקבל משיחות עם העובדים במחיצתו — הריהו רופא-מנתח בכל רמ"ח איבריו, והשיגיו המחקריים הם בעיקר בתחום פיתוח הטכניקה הניתוחית. בין השאר הוא הראשון בארץ, שעשה השתלת קרנית, שכיום היא בבחינת ניתוח שיגרתי למדי; ואילולא התנגדות החוגים הדתיים לגתחת גופות, יכ"ל ההשתלות האלה להיות נפוצות עוד הרבה יותר. פרופ' שטיין גם קובל על מיעוט האנשים בארץ, המצווים את קרנית עיניהם לבתי-חולים. בתכניתו להקים בנק לקרניות, שבו אפשר יהיה לשמר קרניות שנלקחו ממתיים עד לחצי שנה, עם זאת מרוצה פרופ' שטיין מראיית רפואת-העיניים בארץ. רופאי העיניים בישראל — ואין הדברים אמורים במחלקתו דווקא — הצליחו להדביר לחלוטין מחלות-עיניים נפוצות בקרב העולים מארצות המזרח, כמו הגרענת; בשנים האחרונות מתנהלת בהצלחה גם המלחמה נגד מחלת היפרדות הרשתית ונגד הגלאוקומה (לתת-יתר תת-עין גי), הפוגעת באחוז וחצי לערך מן האוכלוסיה מעל לגיל 40, הודות לבדיקות רוטטניות של ה"מועמדים" למחלות אלה ואיתורם בשלב מוקדם מאד.

מספר רופאי-העיניים בארץ הוא 200 בערך, ולדעתו של פרופ' שטיין זהו מספר מניח את הדעת. ואשו לרמה: "חולי-עיניים בישראל אינם להם מה לנסוע לחו"ל. כיום יכיר לים הם לקבל בארץ את הטיפול הטוב ביותר."

הראיון מסתיים. פרופ' שטיין ממחר לחדר-הניתוח. בטרם לכת הוא זורק לעברי: "במחלקתי עשינו עד כה 25 אלף ניתוחים, מזו עשיתי אני 70% עד 80%, כלומר קרוב ל-20 אלף."

אני נדהם. פרופ' שטיין מנסה אמנם להרגיע אותי באמרו, כי ניתוח בעיניים נמשך בדרך-כלל רק דקות ספורות, לכל היותר שעה וחצי. אבל, בכל-זאת — 20 אלף ניתוחים!

מחלקת העיניים במרכז הרפואי ע"ש שיבא יצא לה מוניטין ביש"ר אל ומחוצה לה. באים אליה חולים מכל קצות הארץ וגם מארצות אחרות, בעיקר מפרס ומתורכיה, אבל גם מאירופה ואפילו מארצות הברית. וכרגיל במקרים כאלה, ה"מוניטין של המחלקה הם בזכות ה"עומד בראשה, — בלי שנרצה להפחית כהוא-זה מערכם של שאר רופאי המחלקה.

פרופ' ריקארד שטיין

פרופ' ריקארד שטיין זכה לקבל את פרס ישראל ברפואה לשנת תשל"ג, השנה ה-25 למדינת ישראל, בהיותו בן 75. לא כפנסיונר, לא בזכות הישגי עבר, כמנהגו מזה קרוב ל-40 שנה, עוד מאז היותו רופא בפראג, משכים הוא מדי בוקר ומגיע לעבודתו לפני 7.30, ער שה בבית-החולים עד שעה 3, מקבל חולים בביתו בשעות אחה"צ, ובערב, ועד שעה מאוחרת בלילה, קורא הוא ספרות מקצועית. בשבתות עורך הוא סיור אצל החולים המאושפזים במחלקתו. לחופשות הוא ממעט לצאת. חיי חברה — כמעט שאין.

משקפיים אין הוא מרכיב (המקצוע מחייב כביכול...), וידיו אינן רועדות בהחזיקן באיזמל העדין. משום בחינה, גם לא מבחינת מראה, אי-אפשר "לתת" לו 75 שנים. "הוא גאון במקצועו", אומר עליו אחד מעוזריו הקרובים. "יש לו שתי ידיים ימניות ומוח של מחשב. אבל עיקר גדולתו — התמדתו. הוא נתון כל-כולו למקצועו."

כשנודע לו על קבלת הפרס, הת"י ייחס לכך קצת בלעג. שום פרס אינו שקול כנגד השמחה שהוא חש, כאשר מצליח הוא להציל עינו של אדם. אין הוא מבדיל בין חולים עשירים ועניים, בין "נכבדים" ובין "פשוטי עם".

"הוא קפדן בצורה מדהימה, יקרה לעילא ולעילא. הוא מסוגל לעשות ניתוח ממושך ומסובך, וכאשר ב"סופו הוא מגלה פגם קל שבקלים, ששום רופא אחר לא היה מגלה אותו, יעשה עוד פעם את הניתוח, מהתחלה." הוא דורש מן האחרים וגם מעצמו. לעולם לא תשמע מפיו שבחים. אבל הוא גם אינו סופח לעצמו על השכם. הוא בעל ביקורת עצמית עצומה."

הצעות מלונדון ומישראל

ריקארד שטיין נולד בשנת 1898 באחוזה כפרית, נחלת אבותיו ואבות-אבותיו, בצ'כיה, לא הרחק מפראג. ב-1926 קיבל תואר דוקטור מטעם האוניברסיטה הגרמנית בפראג והתחיל להתמחות באופתאלמולוגיה (תורת מחלות-העיניים ורי-